

Universitätsbibliothek Wuppertal

C. PLINII|| SECVNDI|| HISTORIAE|| MVNDI|| LIBRI XXXVII,||

Plinius Secundus, Gaius

[Lugduni], 1582

Liber XXII

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1752](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1752)

C. PLINII SECUNDI NATURALIS HISTORIÆ
LIBER XXII.

PROOEMIUM.

10 **OMPLESSE** poterant miraculum sui natura atque tellus, reputantium vel prioris tantum voluminis dotes, totque genera herbarum, utilitatibus hominum, aut voluptatibus genita. Sed quantum plura restant? quantoque mirabilia inuentu? Illa enim maiore in parte cibi aut odoris decorisve commendatio ad numerosa experimenta duxit. Reliquarum potentia approbat, nihil à rerum natura sine aliqua occultiore causa gigni.

De gentibus, herbis formæ gratia utentibus.

CAPVT I.

20 **E**quidem & formæ gratia ritusque perpetui, in corporibus suis aliquas exterarum gentium uti herbis quibusdam, aduerto animum. Illinunt certe aliis aliæ faciem in populis Barbarorum fœminæ, marisque etiam apud Dacos & Sarmatas corpora sua inscribunt. Simile plantagini glastum in Gallia vocatur: quo Britannorum coniuges nurusque toto corpore oblitæ, quibusdam in sacris & nudæ incedunt, Æthiopum colorem imitantes.

Quod herbis vestes inficiantur.

CAP. II.

30 **I**am verò infici vestes scimus admirabili fūco. Atque ut fileamus, Galatiæ, Africæ, Lusitaniæ granis, coccum Imperatoriis dicatum paludamentis, transalpina Gallia herbis Tyrium atque conchylium tingit, omnesque alios colores. Nec quærit in profundis murices, seseque obiciendo escam, dum præripit belluis marinis, intacta etiam ancoris scrutatur vada, ut inueniat per quod facilius matrona adultero placeat, corruptor insidietur nuptæ. Stans & in sicco carpit, quod frugi mundos exsculpat. His alioqui fulgentibus instrui poterat luxuria, certè innocentius. Nunc propositum ista confectari non est: nec commitemus, ut subiiciendo utiliora, luxuriam utilitate circumscribamus, dicturi & alias herbis tingi lapides parietesque pingi. Nec tingendi tamen rationem omissemus, si vnquam ea liberalium artium fuisset. Interim fortius augetur autoritas: quæ quanta debeat etiam surdis, hoc est ignobilibus, herbis perhibebitur. Siquidem autores imperij Romani conditoresque immensum quiddam & hinc sumpserunt, quoniam non aliunde fagmina in remediis publicis fuere, & in sacris legationibusque verbenæ. Certè utroque nomine idem significatur, hoc est, gramen ex arce cum sua terra euulsum: ac semper & legati cum ad hostes clarigatumque mitterentur, id est, res raptas clarè repetitum, vnus 40 utique Verbenarius vocabatur.

De corona graminea.

CAP. III.

Corona quidem nulla fuit graminea nobilior, in maiestate populi terrarum principis, præmiisque gloriæ. Gemmatæ & aureæ, vallares, murales, rostratæ, ciuicæ, triumphales, post hanc fuere suntque cunctæ magno interuallo, magnaque differentia. Cæteras omnes singuli, & duces ipsi, Imperatoresque militibus, aut aliquando collegis dedere.

De raritate eius.

CAP. IIII.

50 **D**ecreuit in triumphis Senatus, cura belli solutus, & populus otiosus: graminea nunquam nisi in desperatione suprema contigit, nulli nisi ab yniuerso exercitu seruato decreta. Cæteras Imperatores dedere, hanc solam miles Imperatori. Eadem vocatur obsidionalis, liberatis obsidione abominandoque exitio totis castris. Quod si ciuicæ honos vno aliquo ac vel humillimo ciue seruato, præclarus sacereque habetur, quid tandem

existimari debet, vnius virtute seruatus vniuersus exercitus. Dabatur hæc viridè gramine, decerpto inde vbi obsessos seruasset aliquis. Nanque summum apud antiquos signum victoriæ erat, herbam porrigere victos, hoc est, terra & altrice ipsa humo, & humatione etiam cedere: quem morem etiam nunc durare apud Germanos scio.

Qui soli corona ea donati.

CAP. V.

DONATUS est ea L. Siccus Dentatus semel, cum ciuicas quatuordecim meruisset, depugnassetque cxx. præliis semper victor. Tanto rarius est seruatores vnum à seruatis donari. Quidam Imperatores & sæpius donati sunt, veluti P. Decius Mus, Tribunus militum ab exercitu, altera ab his, qui in præsidio obsessi fuerant, quæta esset eius honoris autoritas, confessus religione: siquidem donatus bouem album Marti immolauit, & centum fuluos, qui ei virtutis causa dati fuerant simul ab obsessis. Hic Decius postea se Consul, Imperioso collega, pro victoria deuouit. Data est & à Senatu populòque Romano; qua claritate nihil equidem in rebus humanis sublimius duco, Fabio illi, qui rem omnem Romanam restituit non pugnando. Nec data, cum Magistrum equitum & exercitum eius seruasset: tunc fatius fuit nomine nouo coronari, appellatum patrem ab his quos seruauerat: sed quo dictum est consensu honoratus est, Annibale ex Italia pulso. Quæ corona adhuc sola ipsius imperij manibus imposita est, & quod peculiare ei est, sola à tota Italia data.

Qui solus centurio coronatus.

CAP. VI.

PRÆTER hos contigit eius coronæ honos M. Calphurnio Flammæ, Tribuno militum in Sicilia: Centurioni verò vni ad hoc tempus Cn. Perreio, Atinati, Cimbrico bello. Primum pilum is capessens sub Catulo, exclusam ab hoc legionem suam hortatus, Tribunum suum dubitantem per castra hostium erumpere interfecit, legionemque eduxit. Inuenio apud autores, eundem præter hunc honorem, adstantibus Mario & Catulo Coss. prætextatum immolasse ad tibicinem foculo posito. Scripsit & Sylla dictator, ab exercitu se quoque donatum apud Nolam, legatum bello Marfico. Idque etiam in villa sua Tusculana, quæ fuit postea Ciceronis, pinxit. Quod si verum est, hoc execrabiliorem eum dixerim, quandoquidem eam capiti suo proscriptione ipse detraxit, tanto paucioribus ciuium seruatis, quam postea occisis. Addat etiamnum huic gloriæ superbum cognomen Felicem, ipse tamen obsessis in toto orbe proscriptis, hac corona Sertorio cessit. Æmilianum quoque Scipionem Varro autor est donatum obsidionali in Africa, Manlio Coss. tribus cohortibus seruatis, totidemque ad seruandas eas eductis: quod & statuæ eius in foro suo Diuus Augustus adscripsit. Ipsum Augustum cum M. Cicerone filio Consulem Idibus Septembribus Senatus obsidionali donauit. Adeo ciuica non satis videbatur. Nec præterea quenquam hac inuenimus donatum. Nullæ ergo herbæ fuere certæ in hoc honore: sed quæcunque fuerant in periculi sede, quamuis ignobiles ignotæque, honorem nobilem faciebant: quod latere apud nos minus quidem miror, cernens negligi ea quoque, quæ ad valetudinem conseruandam, cruciatumque corporis propulsandos, & mortem arcendam pertinent. Sed quis non mores iurè castiget? Addere viuendi pretio deliciæ, luxusque. Nunquam fuit cupido vitæ maior, nec minor cura. Aliorum hanc operæ credimus, ac nec mandato quidem nostro alios id agere, medicisque prouisum esse. Proh, bonis ipsi fruimur voluptatis, & (quod nihil equidem probius duco) viuimus aliena fiducia. Imò verò plerisque vltro etiam irrisui sumus ista commentantes, atque friuoli operis arguimur. Magna, quanquam immensi laboris, solatia sperni cum rerum natura, quam certè non defuisse nobis docebimus, & inuisis quoque herbis inseruisse remedia: quippe cum medicinas dederit etiam aculeatis. Hæc enim proximè restât ex his, quas priori libro nominauimus, in quibus ipsis prouidentiam naturæ satis admirari amplectique non est. Dederat, quas diximus, molles, cibisque gratas. Pinxerat remedia in floribus, visuque ipso animos inuitauerat, etiam deliciis auxilia permiscens. Inde excogitauit aliquas aspectu hispidas, tactu truces, vt tantum non vocem ipsius fingentis illas, rationemque reddentis exaudire videamur, ne se depascant
auida

auda quadrupes, ne procaces manus rapiant, ne neglecta vestigia obterant, ne insidens
tales infringat: his muniendo aculeis, telisque armando, remediis vt tuta ac salua sint. Ita
hoc quoque, quod in iis odimus, hominum causa excogitatum est.

Medicina ex reliquis coronamentis, & erynge.

CAP. VII.

ET clara in primis aculeatarum erynge est, siue eryngion, contra serpentes & venena-
ta omnia nascens. Aduersus ictus morsusque, radix eius bibitur drachmæ pondere
in vino: aut si plerunque tales iniurias comitatur & febris, ex aqua. Illinitur plagis, pecu-
liariter efficax contra chersydros ac ranas. Omnibus verò contra toxica & aconita effi-
caciorem Heraclides medicus, in iure anseris decoctam, arbitratur. Apollodorus aduer-
sus toxica cum rana decoquit, cæteri in aqua. Ipsa dura, fruticosa, spinosis foliis, caule ge-
niculato, cubitali & maiore aliquando, alia albicans, alia nigra, radice odorata, & satiuæ
quidem est. Sed & sponte nascitur in asperis & saxosis: & in litoribus maris, durior, ni-
griórque, folio apij.

De herba quam centum capita vocant.

CAP. VIII.

EX his candidam nostri centum capita vocant. Omnes eiusdem effectus, caule & ra-
dice in cibos Græcorum receptis vtroque modo, siue coquere libeat, siue cruda ve-
sci. Portentosum est, quod de ea traditur. Radicem eius alterutrius sexus similitudinem
referre, raram inuentu: sed si viris contigerit mas, amabiles fieri. Ob hoc & Phaonem
Lesbium dilectum à Sappho. Multæ circa hoc non Magorum solum vanitates, sed etiam
Pythagoricorum. Sed in medico vsu præter supra dicta auxiliatur inflationibus, tormi-
nibus, cordis vitiis, stomacho, iocineri, præcordiis in aqua mulsa, lieni in posca. Item ex
mulsa renibus, stranguriæ, opisthotonicis, spasms, lumbis, hydropicis, comitialibus, mu-
lierum mensibus, siue subsidant, siue abundant, vuluarumque omnibus vitiis. Extrahit
infixa corpori cum melle. Strumas, parotidas, panos, recedentes ab ossibus carnes sanat
cum axungia salsa, & cerato: item fracturas. Crapulam præsumptam arcet, aluum sistit. Ali-
qui è nostris sub solstitio colligi eam iussere. Ex aqua cælesti imponi omnibus ceruicis
vitiis. Oculorum quoque albugines sanare adalligatam tradiderunt.

De acano & glycyrrhiza.

CAP. IX.

Sunt qui & acanon eryngio adscribant, spinosam breuèmq; ac latam herbam, spi-
nisque latioribus. Hanc impositam, sanguinem mirè sistere. Alij eryngen falso ean-
dem putauerunt esse & glycyrrhizam, quare subiungi eam protinus refert. Et ipsa sine
dubio inter aculeatas est, foliis echinatis, pinguibus, tactuque gümosis, fruticosa, binum
cubitorum altitudine, flore hyacinthi, fructu pilularum platani magnitudinis. Præstan-
tissima in Cilicia, secunda Ponto, radice dulci, & hac tantum in vsu. Capitur ea Vergilia-
rum occasu, longa ceu viti, coloris buxci. Meliórque nigra, quæque lenta, quàm quæ fra-
gilis. Vfus in subditis decocta ad tertias, cæterò ad mellis crassitudinem, aliquando & tu-
se: quo genere & vulneribus imponitur, & faucium vitiis omnibus. Item voci utilissimo
succo, sic vt spissatus est, linguæ subdito. Item thoraci, iocineri. Hac diximus sitim fa-
mèmq; sedari. Ob id quidam adipsion appellauere eam, & hydropicis dedere, ne sitirent.
Ideo & commanducata stomatice est, & hulceribus oris inspersa sæpe, & pterygiis. Sa-
nat & vesicæ scabiem, renum dolores, condylomata, hulcera genitalium. Dedere eam
quidam potui in quartanis, drachmarum duarum pondere, & pipere, hemina aque. Com-
manducata sanguinem ex vulnere sistit. Sunt qui & calculos ea pelli tradiderunt.

De tribulo & generibus eius, & medicinis.

CAP. X.

TRIBULI vnum genus in hortis nascitur, alterum in fluminibus tantum. Succus ex his
colligitur ad oculorum medicinas. Est enim refrigerantis naturæ, & ideo utilis cõtra
inflammationes collectionesq;. Hulcera per se erumpentia, & præcipuè in ore, cù mel-
le sanat: item tonsillas. Potus calculos frangit. Thraces, qui ad Strymona habitant, foliis
tribuli equos faginant: ipsi nucleo viuunt, panem facientes prædulcem, & qui contrahat

ventrem. Radix castè purèque collecta, discutit strumas. Semen adalligatum, varicula dolores sedat: tritum verò, & in aquam sparsum, pulices necat.

De stæbe, & medicinis eius.

CAP. XI.

STæbe, quam aliqui phleon vocant, decocta in vino, præcipuè auribus purulentis medetur: item oculis icu cruentatis: hæmorrhagiæ quoque & dysenteria infusa.

De hippophye & hippope, & medicinis earum.

CAP. XII.

Hippophyes in sabulosis mariti misque nascitur, spinis albis. Ederæ modo racemosa est, candidis, & ex parte rubentibus acinis. Radix succo madet, qui aut per se conditur, aut pastillis farina. Hæc bilem detrahit obolo ponderis, saluberrimè cum mulso. Est altera hippope, sine caule, sine flore, foliis tantum minutis. Huius quoque succus hydropicis mirè prodest. Debent accommodatæ esse equorum naturæ, neque ex alia causa nomen accepisse. Quippe quædam animalium remediis nascuntur, locupletati diuinitate ad gerenda præsidia: ut non sit mirari satis ingenium eius, disponentis auxilia in genera, in causas, in tempora, ut aliis profit atque aliis horis, diésque nullus prope sine præsidii reperiatur.

De vrtica, & medicinis eius.

CAP. XIII.

Vrtica quid esse inuisius potest? At illa præter oleum, quod in Ægypto ex ea fieri diximus, vel plurimis scætet remediis. Semen eius cicuta contrarium esse Nicander affirmat: item fungis & argento viuo. Apollodorus & salamandris cum iure decoctæ testudinis. Item aduersari hyoscyamo, & serpentibus, & scorpionibus. Quin illa ipsa amaritudo mordax, vuas in ore, procidentésque vuluas, & infantium sedes, tactu resiliere cogit: lethargicos expergisci tactis cruribus, magisque fronte. Eadem canis moribus addito sale medetur. Sanguinem trita naribus indita sistit, & magis radice. Carcinomata & fordida hulcera, sale admisto: item luxata sanant, & panos, parotidas, carnesque ab ossibus recedentes. Semen potum cum sapa, vuluas strangulantes aperit, & profluvia narium sistit impositum. Vomitiones in aqua mulsa sumptum à cæna faciles præstat, duobus obolis: vno autem in vino potu lassitudines recreat. Vuluæ vitii tostum, acetabuli mēfura: potum in sapa resistit stomachi inflationibus. Orthopnoicis prodest cum melle: & thoracem purgat eodem ecligmate. Et lateri medetur cum semine lini. Addunt hyssopum & piperis aliquid. Illinitur lieni. Difficilem ventrem tostū cibo emollit. Hippocrates vuluam purgari potu eo pronuntiat. Dolore leuari tosto acetabuli mēfura dulci potu, & imposito cum succo maluæ. Intestinorum animalia pelli cum hydromelite & sale. Defluuia capitis, semine illito cohonestari. Articularibus morbis & podagricis plurimi cum oleo vetere, aut folia cum vrsino adipe trita imponunt. Ad eadem radix tusa cum aceto non minus utilis: item lieni. Et cocta in vino discutit panos, cum axungia vetere salsa. Eadem psilothrum est sicca. Condidit laudes eius Phanius physicus, vtilissimam cibis coctam conditamve professus arteriæ, tussi, ventris distillationi, stomacho, panis, parotidibus, pernionibus: cum oleo sudorem, coctam cum conchyliis cære aluum, cum ptisana pectus purgare, mulierumque menses: cum sale hulcera quæ serpent cohibere. Succus quoque in vsu est. Expressus illitusque fronti, sanguinem narium sistit: potus vrinam ciet, calculos rumpit: vuam gargarizatus reprimat. Semen colligi mēfibus oportet. Alexandrinum maximè laudatur. Ad omnia hæc & mitiores quidem teneræque efficaces, sed præcipuè syluestris illa, & amplius lepras è facie tollit, in vino pota. Si quadrupes factum non admittat, vrtica naturam fricandam monstrant.

De lamio, & medicinis eius.

CAP. XIII.

EA quoque num, quam lamium inter genera earum appellauimus, mitissima, & foliis non mordentibus, medetur cum mica salis contusis incusisque, inustis & strumis, tumoribus, podagris, vulneribus. Album habet in medio folio, quod ignibus sacris medetur. Quidam è nostris tempore discreuere genera. Autumnalis vrticæ radice alligata in tertianis, ita ut ægri nuncupentur, cum eruitur ea radix, & dicatur quæ, & cui, & quorum filio eximatur, liberari morbo tradiderunt. Hoc idem cōtra quartanas pollere.

Iidem

Iidem vrticæ radice addito sale, infixæ corpori extrahi. Foliis cum axungia strumas discuti: vel si suppurauerint, erodi complerique.

De scorpione, generibusque, ac medicinis eius.

CAP. XV.

EX argumento nomen accepit scorpius herba. Semen enim habet ad similitudinem caudæ scorpionis, folia pauca. Valet & aduersus animal nominis sui. Est & alia eiusdem nominis effectusque sine foliis, asparagi caule, in cacumine aculeum habens, & inde nomen.

De leucacantha, & medicinis eius.

CAP. XVI.

Leuacantham alij phyllon, alij ischiada, alij polygonaton appellant, radice cyperi, quæ commanducata dentium dolorem fedat. Item laterum & lumborum, vt Hicesius tradit, semine potio drachmis octo, aut succo. Eademque ruptis conuulsis medetur.

De helxine, perdicio, parthenio, sideriti, & medicinis eius.

CAP. XVII.

Helxinen aliqui perdicium vocant, quoniam perdices ea præcipuè vescantur. Alij sideritin, nonnulli parthenium. Folia habet mistæ similitudinis plantagini & marrubio, cauliculos densos, leuiter rubentes, femina in capitibus lappaceis adhærentia vestibus: vnde & helxinem dictam volût. Sed nos qualis vera esset helxine, diximus priori libro. Hæc autem inficit lanas, sanat ignes sacros & tumores, collectionesque omnes, & adusta. Panos succus eius cum psimmythio, ignes sacros, tumores, collectionesque, & guttura incipientia turgescere. Item veterè tuslim cyatho hausto, & omnia in humido: sicut tonsillas & varices cum rosaceo. Imponitur & podagris cum caprino seuo ceræque Cypria. Perdicium siue Parthenium (nam sideritis alia est) à nostris herba vrceolaris vocatur, ab aliis astericum, folio similis ocimo, nigrior tantùm, nascens in tegulis, parietinisque. Medetur cum mica salis trita iisdem omnibus, quibus lamium, & eodem modo: item vomicæ calfacto succo pota. Et contra hulcera, rupta, lapsusque & præcipitia, aut vehiculorum euerisiones singularis. Vernula charus Pericli Atheniensium principi, cum is in arce templum ædificaret, repissetque super altitudinem fastigij, & inde cecidisset, hac herba dicitur sanatus, monstrata Pericli somnio à Minerua. Quare Parthenium vocari cœpta est, assignaturque ei Deæ. Hic est vernula, cuius effigies ex ære fusa est, & nobilis ille Splanchnoptes.

De chamæleone, generibusque, & medicinis eius.

CAP. XVIII.

Chamæleonem aliqui ixiam vocant. Duo genera eius. Candidior asperiora folia habet: serpit in terra echini modo spinas erigens, radice dulci, odore grauissimo. Quibusdam in locis viscum gignit album sub alis foliorû, maximè circa Canis ortum, quomodo thura nasci dicuntur: vnde & ixia appellatur. Hoc, vt mastiche, vtuntur mulieres. Quare & chamæleon vocetur, varietate foliorum euenit. Mutat enim cû terra colores, hîc niger, illic viridis, aliubi cyaneus, aliubi croceus, atque aliis coloribus. Ex his candidus hydropicos sanat succo radicis decoctæ. Bibitur drachma in passo. Pellit & interaneorum animalia acetabuli mensura succi eiusdem in vino austero cum origani scopis. Facit ad difficultatem vrinæ. Hic succus occidit canes suosque in polenta. Addita aqua & oleo contrahit in se mures ac necat, nisi protinus aquam forbeant. Radicem eius aliqui concisam seruari iubent funiculis pendentem, decoquuntque in cibo contra fluxiones, quas Græci rheumatismos vocant. Ex nigris aliqui marem dixere, cui flos purpureus esset, & fceminam cui violaceus. Vno nascûtur caule cubitali, crassitudine digitali. Radicibus earum lichenes curantur, cum sulphure & bitumine vnâ coctis: cõmanducatis verò dentes mobiles, aut in aceto decoctis. Succo scabiem etiam quadrupedum sanant. Et ricinos canum necant: iuuêcas quoque anginæ modo. Quare à quibusdam vophonon vocatur, & cynozolon, propter grauitatem odoris. Ferût & hæc viscum hulceribus vtilissimum. Omnium autem generum eorum radices scorpionibus aduersantur.

De coronopo, & medicinis eius.

CAP. XIX.

Coronopus oblonga herba est cum fissuris. Seritur interim, quoniam radix cœliacis præclare facit in cinere tosta.

De anchusa, & pseudanchusa, & medicinis earum.

CAP. XX.

ET anchusæ radix in usu est, digitali crassitudine. Finitur papyri modo: manusque inficit sanguineo colore: præparat lanas pretiosis coloribus. Sarat hulcera in cerato, præcipuè fenum, item adusta. Liquari non potest in aqua: oleo dissoluitur: idque synce-
ræ experimentum est. Datur & ad renum dolores drachma eius potui in vino: aut si fe-
bris sit, in decocto balani. Item iocinerum vitiis, & lienis, & bile suffusis. Lepris & lenti-
gini illinitur ex aceto. Folia trita cum melle & farina, luxatis imponuntur: & pota drach-
mis duabus in mulso aluum sistunt. Pulices necare radix in aqua decocta traditur. Est &
alia similis, pseudanchusa ob id appellata, à quibusdam verò enchusa, aut doris, & mul-
tis aliis nominibus, lanuginosior & minus pinguis, tenuioribus foliis & languidioribus.
Radix oleum non fundit, sed rubentem succum: & hoc ab anchusa discernitur. Contra
serpentes efficacissima potu foliorum, vel seminis. Folia ictibus imponuntur. Virus ser-
pentium fugat. Bibitur & propter spinam. Folium eius sinistra decerpi iubent Magi, &
cuius causa sumiatur dici, tertianisque febribus alligari.

De onochile, anthemii, loto, & lotometra, heliotropio, tricocco, & adianto

sive calliricho.

CAP. XXI.

a archibel-
lion,
b onoclean,

Est & alia herba proprio nomine onochiles, quam aliqui anchusam vocant, alij^a arce-
bion, alij^b onochelim, aliqui rhexiam, multi enchusam, paruo frutice, flore purpureo, 20
asperis foliis & ramis, radice messibus sanguinea, cæterò nigra, in sabulosis nascens, effi-
cax contra serpentes, maximè que vyperas, & radice & foliis, æquè cibo ac potu. Vires ha-
bet messibus. Folia trita odorem cucumeris reddunt. Datur in cyathis tribus vulua pro-
cidente. Pellit & tineas cum hyssopo. Et in dolore renum aut iocineris ex aqua mulsa, si
febris sit: sin aliter, ex viro bibitur. Lentigini ac lepris radix illinitur. Habètes eam, à ser-
pentibus feriri negatur. Est & alia huic similis flore rubro, minor, & ipsa ad eosdem vsus.
Traduntque commanducata ea, si inspuatur, mori serpentem. Anthemis magnis laudi-
bus celebratur ab Asclepiade. Aliqui leucanthemida vocant, alij leucanthemū, alij eran-
themon, quoniam vere floreat: alij chamæmelon, quoniã odorem mali habeat. Nonnul-
li melanthemon vocant. Genera eius tria flore tantum distant, palmum nō excedentia, 30
paruisque floribus, vt rutæ, candidis, aut melinis, aut purpureis. In macro solo, aut iuxta
femitas colligitur vere, & in coronamenta reponitur. Eodem tempore & medici folia
tusa in pastillos digerunt: item florem & radicem. Dantur omnia mista drachmæ vnus
pondere, contra serpentium omnium ictus. Pellit mortuos partus: item menstrua in po-
tu, & vrinam, calculosq;. Inflationes, iocinerum vitia, bilem suffusam, ægilopia commā-
ducata, hulcerum eruptiones manantes sanat. Ex omnibus his generibus ad calculos effi-
cacissima est, quæ florem purpureum habet: cuius & foliorum & fruticis amplitudo ma-
iuscula est. Hanc propriè quidam eranthemon vocant. Loton qui arborē putant tantum
esse, vel Homero autore coargui possunt. Is enim inter herbas subnascentes Deorum
voluptati, lotō primam nominavit. Folia eius cum melle, oculorum cicatrices, argema, 40
nubeculas discutunt. Est & lotometra, quæ fit ex loto fata, ex cuius semine simili milio,
fiunt panes in Ægypto à pastoribus, maximè aqua vel lacte subacto. Negatur quicquam
illo pane salubrius esse, aut leuius, dum caleat: refrigeratus difficilius concoquitur, fitque
ponderosus. Constat, eos qui illo viuant, nec dysenteria, nec tenesmo, neque aliis morbis
vêtris infestari. Itaque inter remedia eorum habetur. Heliotropij miraculum sæpius di-
ximus, cum Sole se circumagentis, etiam nubilo die: tantus sideris amor est. Noctu ve-
lut desiderio contrahi cæruleum florem. Genera eius duo: tricocum, & helioscopium.
Hoc altius (quãquam vtrunque semipedalem altitudinem non excedat) ab ima radi-
ce ramosum. Semen in folliculo messibus colligitur. Nascitur non nisi in pingui solo,
cultoque maximè: tricocum vbiq;. Si decoquatur, inuenio cibus placere: & in lacte iu- 50
cundius aluum molliri: & si decocti succus bibatur, efficacissimè exinaniri. Maioris suc-
cus

cus excipitur æstate, hora sexta: miscetur cum vino, sic firmior. Capitis dolores sedat, rosaceo admisto. Verrucas cum sale tollit succus è folio: vnde nostri verrucariam herbam appellauere, aliis cognominari effectibus digniorem. Nanque & serpentibus, & scorpionibus resistit, ex vino aut aqua mulsa, vt Apollonophanes & Apollodorus tradunt. Folia infantium distillationibus, quod siriāsin vocant, illita medentur. Item contractionibus, etiam si id comitialiter accidat. Decocto quoque foueri eos, saluberrimum est. Potum id pellit tineas, & renum harenas. Si cuminum adiiciatur, calculos frangit. Decoqui cum radice oportet, quæ cum foliis & hircino seuo podagris illinitur. Alterum genus, quod tricocum appellauimus, & alio nomine scorpiuron vocatur, foliis nõ solũ minoribus, sed etiam in terram vergentibus. Semen ei est effigie scorpionis caudæ: quare ei nomen. Vis ad omnia venenata & phalangia, & contra scorpiones præcipuè illita. Non feriuntur habentes. Et si terram furculo heliotropij circumscribat aliquis, negant scorpionem egredi. Imposita verò herba, aut vda omnino respersum, protinus mori. Seminis grana quatuor pota, quartanis prodesse dicuntur, tria verò tertianis: vel si herba ipsa ter circumlata subiiciatur capiti. Semen & Venerem stimulat. Cum melle panos discutit. Et verrucas hoc vtique heliotropium radicitus extrahit, & excrescētia in sedibus. Spinæ quoque ac lumborum sanguinem corruptum trahit, illitum semen & potũ in iure gallinacci decoctum, aut cum beta & lente. Cortex verò liuentibus colorem reddit. Magi heliotropium quartanis quater, in tertianis ter alligari iubent ab ipso ægro, precarique cum, soluturum se nodos liberatum, & ita facere nõ exempta herba. Aliud adianto miraculum: æstate viret, bruma nõ marcescit: aquas respuit, perfusum mersumve sicco simile est: tanta dissociatio deprehenditur: vnde & nomen à Græcis, alioquin frutici topiario. Quidam callitrichon vocant, alij polytrichon, vtrunque ab effectu. Tingit enim capillum: & ad hoc decoquitur in vino cum semine apij, adiecto oleo copiosè, vt crispum densumq; faciat, defluere autem prohibet. Duo eius genera, candidius, & nigrum breuiusque. Id quod maius est, polytrichon: aliud, trichomanes vocat. Vtrique ramuli nigro colore nitent foliis filicis: ex quibus inferiora aspera ac fusca sunt: omnia autem cõtrariis pediculis densa inter se ex aduerso: radix nulla. Umbrosas petras, parietumq; aspergines: ac fontium maxime specus sequitur: & saxa manantia, quod miremur, cum aquas non sentiat.

30 Calculos è corpore mirè pellit, frangitque, vtique nigrum. Quæ de causa potius, quàm quòd in saxis nasceretur, à nostris saxifragum appellatum crediderim. Bibitur è vino, quantum terni decerpere digiti. Vrinam cient: Serpentium & araneorum venenis resistunt. In vino decocti aluum sistunt. Capitis dolores corona ex his sedat. Contra scolopendræ morsus illinuntur, crebrò auferendi ne pereant: hoc & in alopeciis. Strumas discutunt, furfurèsque in facie, & capitis manantia hulcera. Decoctũ ex his prodest suspiriosis, & iocineri, & lieni, & felle suffusis, & hydropicis. Stranguriæ illinuntur, & renibus cum absinthio. Secundas cient & menstrua. Sanguinem sistunt ex aceto, aut rubi succo poti. Infantes quoque exhulcerati perunguntur ex iis cum rosaceo & vino prius. Foliũ in vrina pueri impubis, tritum quidem cum aphronitro, & illitum ventri mulierum, ne rugosus fiat, præstare dicitur. Perdices & gallinaceos pugnaciores fieri putant, in cibum eorum additis: pecorique esse vtilissimos.

De picride, thesio, asphodelo, alimo, acantho, buprestis, elaphobosco, scandice, iasione, & de caulide, silybo, scolymo siue limonio, soncho, chondrillo siue chondrille, & boletis.

CAP. XXII.

Picris ab insigni amaritudine cognominatur, vt diximus: rotundo folio. Tollit eximie verrucas. Thesium quoque non dissimili amaritudine est: sed purgat aluum, in quem vsus teritur ex aqua. Asphodelum de clarissimis herbarum, quam heroion aliqui appellauerunt, Hesiodus & in syluis nasci dixit: Dionysius, marem ac foeminam esse. Defectis corporibus & phthificis constat bulbos eius cum ptisana decoctos aptissimè dari: panemque ex his cum farina subactis, saluberrimum esse. Nicander & contra serpentes ac scorpiones, vel caulem, quem anthericon vocauimus, vel semẽ, vel bulbos dedit in vino

tribus drachmis: subtrauitque somno contra hos metus. Datur & contra venenata marina, & contra scolopendras terrestres. Cochleæ mirè in Campania caulem eum persequuntur, & fugendo arefaciunt. Folia quoque illinuntur venenatorum vulneribus ex vino. Bulbi neruis articulisque cum polenta tusi illinuntur. Prodest & concisis ex aceto lichenas fricare: item hulceribus putrescentibus ex aqua imponere: mammaram quoque & testium inflammationibus. Decocti in facie vini, oculorù epiphoris supposito linteolo medentur. Ferè in quocunque morbo decoctis magis medici vtuntur. Item ad tibiarum tetra hulcera, rimasque corporum quacunque in parte farina arefactorù. Autumno autem colliguntur, cum plurimum valent. Succus quoque ex tuis expressus aut decoctis, utilis fit corporis dolori, cum melleidem odorè corporis iucundum affectantibus, cum 10 iri arida & salis exiguo. Folia etiam supra dictis medentur, & strumis, panis, hulceribus in facie, decocta in vino. Cinis è radice alopecias emendat, & rimas pedum. Decoctæ radicis in oleo succus, perniones & ambusta. Et ad grauitatem aurium infunditur: à contraria aure in dolore dentium. Prodest & vrinæ pota modicè radix, & menstruis & lateris doloribus: item ruptis conuulsis, tussibus, drachmæ pondere in vino pota. Eadem & vomitiones adiuuat commanducata. Semine sumpto turbatur vèter. Chryfermus & parotidas in vino decocta radice curauit: itè strumas, admista cachry ex vino. Quidam aiunt, si imposta radice pars eius in fumo suspendatur, & quarta die soluat, vnà cum radice arefcere strumam. Sophocles ad podagras vtroque modo, cocta crudaque vsus est. Ad 20 perniones decoctam ex oleo dedit, & suffusis felle in vino, & hydropicis. Venerem quoque concitari cum vino & melle perunctis, aut bibentibus, tradiderunt. Xenocrates & fichenas & pforas, radice in aceto decocta, tolli dicit. Item si cocta sit cum hyoscyamo & pice liquida, alarum quoque & feminum vitia, & capillum crispiorum fieri, raso prius capite, si radice ea fricetur. Simus lapides renum in vino decocta atque pota eximit. Hippocrates semen eius ad impetus lienis dari censet. Iumentorum quoque hulcera ac scabiem, radix illita, aut decoctæ succus ad pilum reducit. Mures etiam eadem fugantur, cauerna præclusa moriuntur. Asphodelon ab Hesiodo quidam alimon appellari existimauere, quod falsum arbitror. Est enim suo nomine alimon, nō parui & ipsum erroris inter 30 autores. Alij enim fruticem esse dicunt densum, candidum, sine spina, foliis oleæ, sed mollioribus. Coquitur autem hoc ciborum gratia. Radix tormina discutit, drachmæ pondere in aqua mulsa pota: item conuulsa & rupta. Alij olus maritimum esse dixerunt falsum, & inde nomen, foliis in rotunditate lōgis, laudatum in cibis. Duorum præterea generum, syluestre, & mitius: vtrūque prodesse dysentericis etiam ex hulceratis cum pane, stomacho verò ex aceto. Hulceribus vetustis illini crudum, & vulnerum recētium impetus lenire, & luxatorum pedum ac vesicæ dolores. Syluestri tenuiora folia, sed in eisdem remediis effectus maiores, & in sananda hominum ac pecorum scabie. Præterea nitorem corpori fieri dentibusque candorem, si fricentur radice ea. Semine linguæ subdito sitim non sentiri. Hoc quoque mandi, & vtraque etiam condiri. Crateuas tertium quoque genus tradidit, longioribus foliis & hirsutioribus, odore cupressi: nasci sub edera maxime, prodesse opisthotonicis, cōtractionibus neruorù, tribus obolis in sextarium aquæ. 40 Acanthos est topiaria & vrbana herba, elato longoque folio, crepidines marginum, adfurgentiūque puluinorum toros vestiens. Duo genera eius sunt, aculeatum & crispum, quod breuius: alterum læue, quod aliqui pæderota vocant, alij melamphyllum. Huius radices vltis luxatisque mirè profunt: item ruptis conuulsis & phthisin metuētibus incoctæ cibo, maxime ptisana. Podagris quoque illinuntur tritæ & calefactæ calidis. Bupleuron in sponte nascentium olerum numero Græci habent, caule cubitali, foliis multis longisque, capite anethi, laudatum in cibis ab Hippocrate: in medicina à Glaucone & Nicandro. Semen cōtra serpentes valet. Folia ad secundas sceminarum, vel succum ex vino illinunt: & strumis folia cum sale & vino. Radix contra serpentes datur in vino, & vrinæ ciendæ. Buprestim magna inconstantia Græci in laudibus ciborum etiam habuere: iidemque re- 50 media tanquam contra venenum prodiderunt. Et ipsum nomē indicio est boum, certè venenum

venenum esse, quos dissilire degustata fatentur. Quapropter nec de hac plura dicemus. Est verò causa, quare venena monstremus inter gramineas coronas, nisi libidinis causa expetenda alicui videtur, quam non aliter magis accendi putant, quam potu. Elaphoboscon ferulaceum est, geniculatum, digiti crassitudine, semine corymbis dependētibus simili effigie, sed non amaris, foliis olusatris: & hoc laudatum in cibis. Quippe etiam conditum prorogatur ad urinā ciendam, lateris dolores sedandos, rupta conuulsa sananda, inflationes discutiendas, coli quoque tormēta. Contra serpentium omniumque aculeatorum ictus. Quippe fama est, hoc pabulo ceruos resistere serpentibus. Fistulas quoque radix nitro addito illita sanat. Siccāda autem in eos vsus prius est, ne succo suo madeat, qui
10 contra serpentium ictus non facit eam deteriore. Scandix quoque in olera syluestri à Græcis ponitur, vt Opion & Erasistratus tradunt. Item decocta aluum sistit. Semine singultus confestim ex aceto sedat. Illinitur ambustis, vrinās ciet. Decoctæ succus prodest stomacho, iocineri, renibus, vesicæ. Hæc est, quam Aristophanes Euripidi poetæ obiicit ioculariter, matrem eius ne olus quidem legitimum venditasse, sed scandicem. Eadem erat anthriscus, si tenuiora folia & odoratiora haberet. Peculiaris laus eius, quod fatigato Venere corpori succurrit, marcentēque senio iam coitus excitat. Sistit profluua alba
20 foeminarum. Et iastone olus syluestre habetur, in terra repens, cum lacte multo: florem fert candidum: concilium vocant. Et huius eadem commendatio ad stimulādos coitus. Cruda ex aceto in cibo sumpta, mulieribus lactis vbertatem præstat. Salutaris est phthisi
30 sin sentientibus. Infantium capiti illita nutrit capillum, tenacioremque eius cutem efficit. Estur & caucalis, sceniculo similis, breui caule, flore candido, cordi utilis. Succus quoque eius bibitur, stomacho perquam commodatus & vrinæ, calculisque & harenis pellendis, & vesicæ pruritibus. Extenuat & lienis, iocineris, renūque pituitas. Semen menses foeminarum adiuuat, bilēmque à partu siccāt. Datur & contra profluua genituræ viris. Chrysippus & conceptionibus eam putat conferre multum: bibitur in vino ieiunis. Illinitur & contra venena marinorum, sicut, Petricus in carmine suo significat. His adnu-
40 merant sion, latius apio, in aqua nascens, pinguius, nigriusque, copiosum semine, sapore nasturtij. Prodest vrinis, renibus, lienibus, mulierumque mensibus, siue ipsum in cibo sumptum, siue ius decocti, siue semen è vino drachmis duabus. Calculos rumpit, aquisque que
50 gignunt eos, resistit. Dysentericis prodest infusum. Item lentigini illitum, & mulierum vitiiis in facie noctu illitum, momentoque cutem emendat, & ramices lenit, & scabiem equorum. Silybum, chamæleonti albo similem, æquè spinosam, ne in Cilicia quidem, aut Syria, aut Phœnice, vbi nascitur, coquere tanti est: ita operosa eius culina traditur. In medicina nullum vsus habet. Scolymon quoque in cibos recipit Oriens, & alio nomine limonion appellat. Frutex est nunquam cubitali altior, cristisque foliorum ac radice
60 nigra, sed dulci: Eratostheni quoque laudata in pauperis cœna. Vrinam ciere præcipue traditur: sanare lichenas & lepras ex aceto: Venerè stimulare in vino, Hesiodo & Alcæo
70 testibus: qui florente ea cicadas acerrimi cantus esse, & mulieres libidinis avidissimas, virōsque in coitum pigerrimos scripsere, velut prouidentia naturæ hoc adiumento tunc
80 valentissimo. Item graueolentiam alarum emendat radicis emedullatæ vncia, in vini Falerni heminis tribus decocta ad tertias, & à balneo ieiuno, itémque post cibum cyathis singulis pota. Mirum est, quod Xenocrates promittit experimento, vitium id ex alis per vrinam effluere. Estur & sonchos, vt quem Theseo apud Callimachum apponat Hecale, vterque albus & niger, lactucæ similes ambo, nisi spinosi essent, caule cubitali, anguloso, intus cauo, sed qui fractus copioso lacte manet. Albus, qui è lacte nitor, utilis orthopnoicis lactucarum modo. Erasistratus calculos per vrinam pelli eo monstrat, & oris graueolentiam commanducato corrigi. Succus trium cyathorum mensura, in vino albo
90 & oleo calefactus, adiuuat partus, ita vt à partu ambulent grauidæ. Datur & in forbitione. Ipse caulis decoctus facit lactis abundantiam nutricibus, colorémque meliorem infantium: vtilissimus his, quæ lac sibi coire sentiant. Instillatur auribus succus, calidusque
in stranguria bibitur cyathi mensura, & in stomachi rossonibus cum semine cucumeris

nucleis que pineis. Illinitur & sedis collectionibus. Bibitur contra serpentes scorpionesque, radix vero illinitur. Eadem decocto in oleo Punici mali calyce, aurium morbis praesidium est. Haec omnia ex albo. Cleemporus nigro prohibet vesci, ut morbos faciente, de albo consentiens. Agathocles etiam contra sanguinem tauri demonstrat succum eius. Refrigeratoriam tamen vim esse conuenit nigro, & hac causa imponendum cum polenta. Zenon radice albi stranguriam docet sanari. Chondrillon siue chondrille, folia habet intubi circumrosis similia, caulem minus pedalem, fucto madentem amaro, radice fabae simili, aliquando numerosa. Habet proximam terrae mastichen tuberculo fabae, quae apposita foeminarum menses trahere dicitur. Tusa cum radicibus tota, diuiditur in pastillos, contra serpentes argumento probabili. Siquidem mures agrestes laesi ab his, hanc esse dicuntur. Succus ex vino coctae, aluum sistit. Eadem palpebrarum pilos inordinatissimos, pro gummi efficacissime regit. Dorotheus stomacho & concoctionibus vtilem carminibus suis pronuntiauit. Aliqui foeminis & oculis, generationique virorum contrariam putauere. Inter ea quae temere manduntur, boletos merito posuerim, optimi quidem hos cibi, sed immenso exemplo in crimen adductos, veneno Tiberio Claudio principi per hanc occasionem a coniuge Agrippina dato: quo facto illa terris venenum alterum, sibi que ante omnes, Neronem suum dedit. Quorundam ex his facile noscuntur venena, diluto rubore, rancido aspectu, liuido intus colore, rimosa stria, pallido per ambitum labro. Non sunt haec in quibusdam: sicci que & nitri similes veluti guttas in vertice albas ex tunica sua gerunt. Voluam enim terra ob hoc prius gignit, ipsum postea in volua, ceu in ouo est luteum. Nec tunicae minor gratia in cibo infantis boleti. Rumpitur haec primo nascente: mox in pediculo corpus absumitur, raroque vquam geminis ex vno pede. Origo prima causa que est limo, & acescente succo madentis terrae, aut radice ferè glandiferae: initiò que spuma lentior, dein corpus membranæ simile, mox partus. Ut diximus, illa pernicialia, prorsus improbanda. Si enim caligaris clauus ferrive aliqua rubigo, aut panni marcor affuerit nascenti, omnem illico succum alienum faporè que in venenum concoquit: deprehendisse que nisi agrestes possunt, atque qui colligunt. Ducunt ipsi alia vitia, nunc quidem si serpentis caeuerna iuxta fuerit, si patescentes primo adhalauerit, capaci venenorum cognatione ad virus accipiendum. Itaque caueri conueniet, prius quam se condant serpentes. Signa erunt tot herbae, tot arbores fruticesque, ab emerfu earum ad latebram vsque vernantes: & vel fraxini tantum folia, nec postea nascentia, nec ante decidentia. Et boletis quidem ortus occasusque omnis intra dies septem est.

De fungis, & silphio, & de laesere.

CAP. XXIII.

FVngorum lentior natura, & numerosa genera, sed origo non nisi ex pituita arborum. Tutissimi, qui rubent callo, minus diluto rubore, quam boleti. Mox candidi, velut apice Flaminis insignibus pediculis. Tertium genus suilli, venenis accommodatissimum. Familias nuper interemere, & tota conuiuia, Anneum Serenum praefectum Neronis vigillum, & tribunos, & centuriones. Quae voluptas tanta ancipitis cibi? Quidam discreuere arborum generibus, fico, ferula, & gummi ferentibus: nos item fago, aut robore, aut cupresso, ut diximus. Sed ista quis spondet in venalibus? Omnium colos liuidus. His aberit veneni argumentum, quò similior fuerit arborum fici. Aduersus haec diximus remedia, dicemusque: interim sunt aliqua & in his. Glucias stomacho vtilis putat boletos. Siccantur pendentes suilli, iunco transfixi, quales è Bithynia veniunt. Hi fluxionibus alui, quas rheumatismos vocant, medentur, excrescentibusque in sede carnibus: minuunt enim eas, & tempore absumunt. Item lentigines, & mulierum vitia in facie. Lauantur etiam ut plumbum, in oculorum medicamenta. Sordidis hulceribus & capitis eruptionibus, canum morsibus ex aqua illinuntur. Libet & coquendi dare aliquas communes in omni eo genere obseruationes, quando ipsae suis manibus deliciae praeparant hunc cibum solum, & cogitatione ante pascuntur, succineis nouaculis aut argenteo apparatus comitante. Noxij erunt fungi, qui in coquendo duriores fient: innocetiores qui nitro

nitro addito coquentur, si utique percoquantur. Tutiores fient cum carne cocti, aut cum pediculo pyri. Profunt & pyra confestim sumpta. Debella eos & aceti natura, contraria iis. Imbribus proueniunt omnia hæc. Imbre & silphion. Venit primò è Cyrenis, vt dictum est. Ex Syria nunc maximè importatur, deterius Parthico, sed Medico melius, extincto omni Cyrenaico, vt diximus. Vfus silphij in medicina. Nam folia ad expurgandas vuluas pellendosque emortuos partus decoquantur in vino albo odorato, vt bibatur mensura acetabuli à balineis. Radix prodest arteriis exasperatis: & collectionibus sanguinis illinitur. Sed in cibis concoquitur agrè. Inflationes facit & ructus. Vrinæ quoque noxia. Suggillatis cum vino & oleo amicissima, & cum cera strumis. Verrucæ sedis crebriore eius suffitu cadunt. Laser è silphio profluens quo diximus modo, inter eximia naturæ dona numeratum, pluribus compositionibus inferitur. Per se autem algores excalfacit. Potum neruorum vitia extenuat. Fœminis datur in vino. Et lanis mollibus admouetur vuluæ ad menses ciendos. Pedum clauos circumsarcificatos ferro, mistû ceræ extrahit. Vrinam ciet ciceris magnitudine dilutum. Andreas spondet, copiosius sumptû nec inflationes facere, & concoctioni plurimum conferre senibus & fœminis: item hyeme, quàm estate, vtilius, & tum aquam bibentibus: cauendûmque ne qua intus sit exulceratio. Ab ægritudine recreationi efficax in cibo. Tempestiuè enim datû, cauterij vim obtinet: assuetis etiam vtilius, quàm expertibus. Ad extera corporum indubitatas confessiones habet. Venena telorum & serpentium extinguit potum: ex aqua vulneribus his circûlinitur: scorpionum tantûm plagis ex oleo: hulceribus verò nõ maturescentibus cum farina hordeacea vel fico sicca. Carbunculis cum ruta, vel cum melle, vel per se visco superlitum vt hæreat: sic & ad canis morsus. Excrescentibus circa sedem, cum tegmine. Punici mali ex aceto decoctum. Clauis pedum, qui vulgò morticini appellantur, nitro misto, antè subactum. Carnes replet cum vino & croco, aut pipere, aut muriû fimo & aceto. Perniones ex vino fouet, & ex oleo coctum imponitur: sic & callo. Clauis pedum superaffis præcipue vtilitatis. Contra aquas malas, pestilentes tractus, vel dies. In tussi, vua, fellis veteri suffusione, hydropisi, raucitatibus: confestim enim purgat fauces, vocemque reddit. Podagras in spongia dilutum posca lenit. Pleuriticis in sorbitione vinum poturis datur: contractionibus, opisthotonicis, ciceris magnitudine cera circunlitum. In angina gargarizatur. Anhelatoribus & in tussi vetusta cum porro ex aceto datur: æquè ex aceto his, qui coagulum lactis forbuerint. Præcordiorum vitiis, syntecticis, comitialibus in vino, in aqua mulsa linguæ paralyti. Coxendicibus & lumborum doloribus cum decocto melle illinitur. Non censuerim, quod autores suadent, cauernis dentium in dolore inditum cera includi, magno experimento hominis, qui se ea de causa præcipitavit ex alto. Quippe tauros inflammat naribus illitis: serpentes auidissimas vini admistum rumpit. Ideo nec inungi suaferim cum Attico melle, licet præcipiant. Quas habeat vtilitates admistum aliis, immensum est referre: & nos simplicia tractamus: quoniam in his naturam esse apparet, in illis coniecturam sæpius fallacem, nulli satis custodia in misturis concordia naturæ ac repugnantia. Qua de re mox plura.

40 *De natura mellis, & aqua mulsa, & quare genere ciborum mores immutentur, & de melite & cera: & contra compositiones medicorum. CAP. XXIIII.*

Non esset mellis autoritas in pretio minor, quàm laseris, ni vbique nasceretur. Illud ipsa fabricata sit natura, sed huic gignendo animal, vt diximus, innumeros ad vsus, si quoties misceatur, æstimemus. Prima propolis alueorum (de qua diximus) aculeos & omnia infixæ corpori extrahit, tubera discutit, dura concoquit, dolores neruorum mulcet, hulcerâque iam desperantia cicatrice includit. Mellis quidem ipsius natura talis est, vt putrescere corpora non sinat, iucundo sapore atque non aspero, alia quàm salis natura. Faucibus, tonsillis, anginæ, omnibusque oris desiderijs vtilissimum, arefcetique in febribus linguæ. Iam verò peripneumonicis, pleuriticis decoctum. Item vulneribus à serpente percussis. Et contra venena fungorum. Paralyticis in mulso: quanquam suæ mulso dotes constant. Mel auribus instillatur cum rosaceo: lendes & fœda capitis animalia

necat. Vfus despumati semper aptior: stomachum tamen inflat, bilem auget, fastidium creat, & oculis per se inutile aliqui arbitrantur. Rursus quidam angulos exulceratos melle tangi suadent. Mellis causas atque differentias nationesque & indicationem, in apium, ac deinde florum natura diximus, cum ratio operis diuidi cogeret miscenda rursus naturam rerum pernoscere volentibus. In mellis operibus & aqua mulsa tractari debet. Duo genera eius: subite ac recentis, alterum inueterate. Repentina despumato melle preclaram vtilitatem habet in cibo agrotantium leui, hoc est alicui elute, viribus recreandis, ore stomachoque mulcendo, ardore refrigerando. Frigidam enim vtilius dari ventri molliendo, inuenio apud autores. Hunc potum bibendum alioque: item animi humilis & preparci, quos illi dixere micropsycho. Est & ratio subtilitatis immense a Platone descendens: corpusculis rerum leuibus, scabris, angulosis, rotundis, magis aut minus ad aliorum naturam accedentibus: ideo non eadem omnibus amara aut dulcia esse. Sic & in lassitudine proniores esse ad iracundiam, & in siti. Ergo & haec animi asperitas, seu potius animae, dulciore succo mitigatur. Lenit transitum spiritus, & molliores facit meatus, ne scindant euntem redeuntemque. Experimenta in se cuique: nullius non ira luctusque, tristitia & omnis animi impetus cibo mollitur. Ideoque obseruanda sunt, quae non solum corporum medicinam, sed & morum habent. Aqua mulsa & tussientibus vtilis traditur, calefacta inuitat vomitiones. Contra venenum psimythij salutaris, addito oleo. Item contra hyoscynam, cum lacte maxime asinino, & contra halicacabum, vt diximus. Infunditur & auribus & genitalium fistulis. Vuluus imponitur cum pane molli, subitis tumoribus, luxatis leniendisque omnibus. Inueteratae vsum damnauere posteri, minus innocentem aqua, minusque vino firmum. Longa tamen vetustate transit in vinum, vt constat inter omnes stomacho inutilissimum, neruisque contrarium. Semper mulsum ex vetere vino vtilissimum, facillimeque cum melle concorporatur, quod in dulci nunquam euenit. Ex austero factum non implet stomachum, neque ex decocto melle, minusque inflat, quod ferere euenit. Appetendi quoque reuocat auaritatem cibi. Aluum mollit frigidum potu pluribus, calido sistit. Corpora auget. Multi senectam longam mulsi tantum nutritu tolerauerunt, neque alio villo cibo, celebri Pollionis Romuli exemplo. Ceterum annum excedentem eum Diuus Augustus hospes interrogauit, quam maxime ratione vigorem illum animi corporisque custodisset. At ille respondit: intus mulso, foris oleo. Varro regium cognominatum morbum arquatum tradit, quoniam mulso curetur. Melitites quo fieret modo ex musto & melle, docuimus in ratione vini. Seculis iam fieri non arbitror hoc genus, inflationibus obnoxium. Solebat tamen inueteratum alui causa dari in febre: item articulario morbo, & neruorum infirmitate laborantibus, & mulieribus vini abstemiis. Mellis naturae adnexa cera est: de cuius origine, bonitate, nationibus, suis diximus locis. Omnis autem mollit, calefacit, explet corpora: recens melior. Datur in sorbitione dysentericis, fauique ipsi, in pulte alicui prius tostatae. Aduersatur lactis naturae: ac milij magnitudine x. grana cerae hausta, non patiuntur coagulari lac in stomacho. Si inguen tumeat, albam ceram in pube fixisse remedio est. Nec huius vsum, quos mista aliis praestat, enumerare medicina possit, sicuti nec ceterorum, quae cum aliis profunt. Ista, vt diximus, ingenii constant. Non fecit cerata, malagmata, emplastra, collyria, antidota, parens illa ac diuina rerum artifex: officinarum haec, imo verius auaritiae commenta sunt. Naturae quidem opera absoluta atque perfecta gignuntur: paucis ex causa non ex coniectura rebus assumptis, vt succo aliquo sicca temperentur ad meatus, aut corpore alio humentia adnexus. Scrupulatim quidem colligere ac miscere vires, non coniecturae humanae opus, sed impudentiae est. Nos nec Indicarum Arabicarumque mercium, aut externi orbis attingimus medicinas. Non placent remediis tam longe nascentia: non nobis gignuntur: imo ne illis quidem, alioquin non venderent. Odorum causa vnguentorumque & deliciarum, si placet, etiam superstitionis gratia emantur, quoniam thure supplicamus & costo. Salutem quidem sine his posse constare, vel ob id probabimus, vt tantum magis sui delicias pudeat. Sed medicinas e floribus coronamentisque & hortensibus, quaeque manduntur herbis profecti

profecuti, quoniam modo frugum omitemus? Nimirum & has indicare conuenit.

Medicina ex frugibus. CAP. XXV.
IN primis sapientissima animalium esse constat, quæ fruge vescantur. Siliginis grana combusta & trita in vino ammineo, oculis illita epiphoras sedant: tritici verò ferro combusta iis, quæ frigus vsserit, præsentaneo sunt remedio. Farina tritici ex aceto cocta nervorum contractionibus, cum rosaceo verò & fico sicca myxisque decoctis furfures tonsillis faucibusque gargarizatione profunt. Sextus Pomponius Prætorij viri pater, Hispaniæ ceterioris princeps, cum horreis suis ventilandis præsideret, correptus dolore podagræ, merfit in triticum sese super genua: leuatusque ficcatis pedibus mirabilem in modum, hoc postea remedio vsus est. Vis tanta est, vt cados plenos siccet. Paleam quoque tritici vel hordei calidam imponi ramicum incommodis experti iubent, quaque decocta sunt aqua foueri. Est in farre vermiculus teredini similis: quo cauis dentium cera incluso, cadere vitiati dicuntur, etiam si fricentur. Olyram arincam diximus vocari. Hæc decocta fit medicamentum, quod Ægyptij atharam vocant, infantibus vtilissimum: sed & adultos illinunt eo. Farina ex hordeo & cruda & decocta collectiones impetūsque discutit, lenit, & concoquit. Decoquitur aliàs in mulsa aqua, aut fico sicca. Ad iocineris dolores eam cum posca concoqui opus est, aut cum vino. Cum verò inter coquendum discutendumque cura est, tunc in aceto melius, aut in fæce aceti, aut in cotoneis pyriscis decoctis. Ad multipedarum morsus cum melle, ad serpentium in aceto, & contra suppurantia, ad extrahendas suppurationes ex posca, addita resina & galla. Ad concoctiones verò & hulcera vetera, cum resina. Ad duritias cum fimo columbarum, aut fico sicca, aut cinere. Ad nervorum inflammationes aut intestinorum vel laterum, vel virilium dolores, cum papauere aut meliloto, & quoties ab ossibus caro recedit. Ad strumas cum pice & impubis pueri vrina. Cum oleo & fœnogræco contra tumores præcordiorum, vel in febribus cum melle vel adipe vetusto. Suppuratis triticea farina multo lenior. Nervis cum hyoscyami succo illinitur: ex aceto & melle lentigini. Zeæ, ex qua alicam fieri diximus, efficacior etiam hordeacea videtur, trimestris mollior. Ex vino rubro ad scorpionum ictus tepida, & sanguinem excreantibus: item arteriæ. Tussi cum caprino seuo, aut butyro. Ex fœnogræco mollissima omnium. Hulcera manâtia sanat, & furfures corporis, stomachi dolores, pedes & mammas cum vino & nitro cocta. Ærina magis ceteris purgat hulcera vetera & gangrænas: cum raphano & sale & aceto lichenas: lepras cum sulphure viuo: & capitis dolores cum adipe anserino imposita fronti. Strumas & panos concoquit cum fimo columbino, & lini semine decocta in vino. De polente generibus in frugum loco satis diximus, locorum ratione. A farina hordei distat eo quod torretur, ob id stomacho vtilis. Aluum sistit, impetūsque rubicundi tumoris. Et oculis illinitur, & capitis dolori cum menta, aut alia refrigerante herba. Item pernionibus & serpentium plagis: item ambustis ex vino. Inhibet quoque pustulas. Farina in pollinem subacta, vim extrahendi humoris habet: ideo & cruore suffusis in fascias vsque sanguinem perducit: efficacius in sapa. Imponitur & pedum callo clauisque. Nam cum oleo veteri ac pice decocto polline, condylomata & alia omnia fedis vitia quàm maximè calido mirabilem in modum curantur. Pulte corpus augetur. Farina, qua chartæ glutinantur, sanguinem excreantibus datur tepida forbenda efficaciter. Alica res Romana est, & non pridem excogitata: alioquin non ptisanæ potiùs laudes scripsissent Græci. Nondum arbitror Pompeij Magni ætate in vsu fuisse, & ideo vix quicquam de ea scriptum ab Asclepiadis schola. Esse quidem eximiè vtilem nemo dubitat, siue eluta detur ex aqua mulsa, siue in sorbitiones decocta, siue in pultem. Eadem in aluo sistenda torretur: dein fauorum cera coquitur, vt supra diximus. Peculiariter tamen longo morbo ad habitudinem redactis subuenit, ternis eius cyathis in sextarium aquæ sensim decoctis, donec omnis aqua consumatur. Postea sextario lactis ouilli aut caprini addito per continuos dies, mox adiecto melle. Tali sorbitionis genere emendantur *syntexes*. Milio sistitur aluus, discutuntur tormina, in quem vsum torretur antè. Nervorum doloribus & aliis

feruens in facco imponitur: neque aliud vtilius: quoniam leuissimum mollissimumque est, & caloris capacissimum. Itaque talis vsus eius est ad omnia, quibus calor profuturus est. Farina eius cum pice liquida, serpentium & multipedæ plagis imponitur. Panicum Diocles medicus mel frugum appellauit. Effectus habet, quos milium. In vino potum prodest dysentericis. Similiter his, quæ vaporanda sunt, excalfactum imponitur. Siftit aluum in lacte caprino decoctum, & bis die haustum: sic prodest & ad tormina. Sefama trita in vino sumpta, inhibet vomitiones. Aurium inflammationi illinitur, & ambustis. Eadem efficit & dum in herba est. Hoc amplius oculis imponitur decocta in vino. Stomacho inutilis cibus, & animæ grauitatem facit: stellionum morsibus resistit: item hulceribus, quæ cacoëthe vocant. Et auribus oleum, quod ex ea fit, prodesse diximus. Sefamoides à similitudine nomen accepit, grano amaro, folio minore. Nascitur in glareosis. Detrahit bilem in aqua potum. Semen illinitur igni sacro: discutit panos. Est etiamnum aliud sefamoides Anticyræ nascens, quod ideo aliqui Anticyricon vocant: cætera simile erigeronti herbæ, de qua suo dicemus loco. Granum sefamæ datur in vino dulci ad detractiones, quantum tribus digitis capitur, miscētque ellebori albi vnum & dimidium obolum, purgationem eam adhibentes, maximè infantiæ melancholicæ, comitialibus, podagricis. Et per se drachmæ pondere exinanit. Hordeum optimum, quod candidissimum. Succus decocti in aqua cælesti digeritur in pastillos, vt infundatur ex hulceratis interaneis & vuluis. Cinis eius ambustis illinitur, & carnibus quæ recedunt ab ossibus, & eruptionibus pituitæ, muris aranei morsibus. Idem asperfo sale ac melle, candorem dentibus, & suauitatem oris facit. Eos qui pane hordeaceo vtuntur, morbo pedum tentari negant. Nouemque granis si furunculum quis circumducatur, singulis ter, manu sinistra, & omnia in ignem abiiciat, confestim sanari aiunt. Est & herba Phœnicea appellata Græcis, nostris verò hordeum murinum. Hæc trita è vino pota præclare ciet menses. Ptisanæ quæ ex hordeo fit, laudes vno volumine condidit Hippocrates: quæ nunc omnes in alicam transeunt. Contra quanto innocentior est alica? Hippocrates tantum sorbitionis gratia laudauit, quoniam lubrica ex facili hauriretur, quoniam sitim arceret, quoniam in aluo non intumesceret, quoniam facile redderetur, & assuetis hic solus cibus in febris die possit dari: tantum remotus ab istis, qui medicinam fame exercent. Sorbitionem tamen dari totam vetuit, aliudve quàm succum ptisanæ. Item quamdiu pedes frigidi essent, tunc quidem nec potionem dandam. Fit & ex tritico glutinosior, arteriæque ex hulceratæ vtilior. Amylon hebetat oculos, & gula inutile, contra quàm creditur. Item siftit aluum, epiphoras oculorum inhibet, & hulcera sanat: item pustulas & fluxiones sanguinis. Genas duras emollit. Datur cum ouo his qui sanguinem reiecerint. In vesicæ verò dolore, semuncia amyli cum ouo & passibus tribus ouis sufferuefacta, à balineo. Quin & auenacea farina decocta in aceto næuos tollit. Panis hic ipse, quo viuuntur, innumeras penè continet medicinas. Ex aqua & oleo aut rosaceo mollit collectiones: ex aqua malsa duritias valde mitigat. Datur & ex vino ad discutienda quæ præstringi opus sit, & si magis etiamnum, ex aceto: aduersus acutas pituitæ fluxiones, quas Græci rheumatismos vocant: item ad percussa, luxata. Ad omnia autem hæc fermentatus, qui vocatur autopyros, vtilior. Illinitur & paronychis, & callo pedum in aceto. Vetus aut nauticus panis tufus atque iterum coctus, siftit aluum. Vocis studiosos, & contra distillationes, siccum esse primo cibo, vtilissimum est. Sitanus (hoc est è trimestri) incussa in facie, aut desquamata cum melle aptissimè curat. Candidus ægris, aqua calida frigidave madefactus, leuissimum cibum præbet. Oculorum tumori ex vino imponitur. Sic & pustulis capitis, aut adiecta arida myrto. Tremulis panem ex aqua esse ieiunis statim à balineis demonstrant. Quin & grauitatem odorum in cubiculis vsus emendat, & vini, in saccos additus. Auxiliatur & faba. Nanque solida fricta, feruensque in acre acetum coniecta, torminibus medetur. In cibo fressa, & cum allio cocta, contra deploratas tusses suppurationesque pectorum, quotidiano cibo sumitur: & commanducata ieiuno ore, etiam ad furunculos maturandos discutiendosve imponitur:

ponitur: & in vino decocta, ad testium tumores & genitalium. Lomento quoque ex aceto decocto, tumores maturat atque aperit. Item lioribus, combustis medetur. Voci eam prodesse, autor est M. Varro. Fabalium etiam siliquarumque cinis, ad coxendices, & ad neruorum veteres dolores, cum adipis suilli vetustate prodest. Et per se cortices decocti ad tertias sistunt aluum. Lens optima, quæ facillimè coquitur, eaque quæ maximè aquam absorbet. Aciem quidem oculorum obtundit, & stomachum inflat: sed aluum sistit in cibo, magis que discocta cælesti aqua: eadem soluit, minus percocta. Crustulas vicerum rumpit, eaque quæ intra os sunt, purgat & adstringit. Collectiones omnes imposita sedat, maximè que exulceratas & rimosas. Oculorum autem epiphoras cum meliloto aut cotoneo. Contra suppurantia cum polenta imponitur. Decoctæ succus ad oris exulcerationes & genitalium adhibetur: ad sedem, cum rosaceo aut cotoneo. In iis, quæ acius remedium exigunt, cum putamine Punici, melle modico adiecto. Ad id demum ne celerior inarescat, adiciunt & betæ folia. Imponitur & strumis panisque, vel maturis vel maturefcentibus, ex aceto discocta. Rimis ex aqua mulsa: & gangrænis cum Punici tegmine. Item podagris cum polenta, & vuluis & renibus, perionibus, hulceribus difficilè cicatricem trahentibus. Propter dissolutionem stomachi triginta grana lentis deorantur. In cholericis quoque & dysenteria efficacior est in tribus aquis cocta: in quo vsu melius semper eam torrere aut tundere, vt quàm tenuissima detur, vel per se, vel cum cotoneo malo, aut pyris, aut myrto, aut intubo erratico, aut beta nigra, aut plantagine. Pulmoni est inutilis, & capitis dolori, neruosisque omnibus, & fellis: nec somno facilis: ad pustulas vtilis, ignique sacro & mammis in aqua marina decocta, in aceto autem duritias & strumas discutit. Stomachi quidem causa, polentæ modo potionibus inspergitur. Quæ sunt ambusta, aqua semicocta curat, postea trita, & per cribrum effuso furfure, mox procedente curatione addito melle. Ex posca coquitur ad guttura. Est & palustris lens per se nascens in aqua non fluente, refrigeratoriæ naturæ: propter quod collectionibus illinitur, & maximè podagris, & per se & cum polenta: glutinat & interanea procidentia. Est & sylvestris eleliphacos dicta à Græcis, ab aliis phacos. Est ea fatiua lente leuior, & folio minore, atque sicciore & odoratiore. Est & alterum genus eius sylvestris, odore graui: hæc mitior. Folia habet cotonei mali effigie, sed minora & candida, quæ cum ramis decoquuntur. Menses ciet & vrinas, & pastinacæ marinæ ictus sanat. Torporem autem obducit percussio loco. Bibitur cum absinthio ad dysenteriam. Cum vino eadem commorantes menses trahit: abundantes sistit decocto eius potu. Per se imposita herba, vulnerum sanguinem cohibet. Sanat & serpentium morsus. Et si in vino decoquatur, pruritus testium sedat. Nostri, qui nunc sunt, herbarij eleliphacon Græcè, Latine saluiam vocant, mentæ similem, canam, odoratam. Partus emortuos ea apposita extrahunt: item vermes aurium hulcerumque. Cicer & sylvestre est, foliis fatiuo simile, odore graui. Si largius fumatur, aluus soluitur, & inflatio contrahitur, & tormina. Tostum salubrius habetur. Cicercula etiamnum magis in aluo proficit. Farina vtriusque hulcera manantia capitis sanat, efficacius sylvestris. Item comitiales & iocinerum tumores, & serpentium ictus. Ciet menses & vrinas, grano maximè. Emendat & lichenas, & testium inflammationes, regium morbum, hydropicos. Lædunt omnia hæc genera exulceratam vesicam & renes. Gangrænis vtiliora cum melle, & his quæ cacoëthe vocantur. Verrucarum in omni genere prima Luna singulis granis singulas tangunt, eaque grana in linteolo deligata post se abiiciunt, ita fugari vitium arbitantes. Nostri præcipiunt arietinum in aqua cum sale discoquere, ex eo bibere cyathos binos in difficultatibus vrinæ. Sic & calculos pellit, morbumque regium. Eiusdem foliis farmentisque decoctis aqua quàm maximè calida morbos pedum mollit, & ipsum calidum tritumque illitum. Columbini decocti aqua, horrorem tertianæ & quartanæ minuere creditur. Nigrum autem cum gallæ dimidio tritum, oculorum hulceribus ex passo medetur. De eruo quædam in mentione eius diximus: nec potentiam ei minorem veteres quàm brassicæ, tribuere. Contra serpentium ictus ex aceto, ad

crocodilorum hominumque morsum. Si quis eruum quotidie ieiunus edat, lienem eius absumi certissimi autores affirmant. Farina eius (vt ait Varro) maculas toto corpore emendat. Serpere hulcera non patitur: in mammis efficacissimum. Carbunculos rumpit ex vino. Vrinæ difficultates, inflationem, vitia iocineris, tenesmon, & quæ cibum non sentiunt, atropa appellata, tostum, & in nucis auellanae magnitudinem melle collectum deuoratúmque corrigit: item impetigines, ex aceto coctum, & quarto die solutum. Panos in melle impositum suppurare prohibet. Aqua decocti pernioles & pruritus sanat fouendo. Quin & vniuerso corpori, si quis quotidie ieiunus biberit, meliorem fieri colorem existimant. Cibis idem hominis alienum. Vomitiones mouet, aluum turbat, capiti & stomacho onerosum. Genua quoque degrauiat. Sed madefactum pluribus diebus, mitescit, bubus iumentisque vtilissimum. Siliquæ eius virides, prius quam indurescant, cum suo caule foliisque contritæ, capillos nigro colore inficiunt. Lupini quoque syluestres sunt, omni modo minores satiuis, præterquam amaritudine. Ex omnibus quæ eduntur, sicco nulli minus ponderis est, nec plus vtilitatis. Mitescunt cinere aut aqua calidis. Colorem hominis frequentiores in cibo exhilarant: amari contra aspidas valent. Hulcera atra, aridi decorticati que triti, supposito linteolo, ad viuum corpus redigunt. Strumas, parotidas in aceto cocti discutunt. Succus decoctorum cum ruta & pipere, vel in febris datur ad ventris animalia pellenda, minoribus triginta annorum: pueris vero impositi in ventrem ieiunis profunt. Et alio genere tosti, & in defruto poti, vel ex melle sumpti. Iidem auiditatem cibi faciunt, fastidium detrahunt. Farina eorum aceto subacta, papulas pruritusque in balineis illita cohibet, & per se ficcat hulcera. Liuores emendat. Inflammationes cum polenta fedat. Syluestrium efficacior vis est contra coxendicum & lumborum debilitatem. Ex iisdem decocta lentigines & fouentium cutem corrigunt: si vero ad mellis crassitudinem decoquantur vel satiui, vitiligines nigras & lepras emendant. Satiui quoque rumpunt carbunculos impositi: panos & strumas minuunt, aut maturant. Cocti ex aceto, cicatricibus candidum colorem reddunt. Si vero celesti aqua discoquantur, succus ille smegma fit: quo fouere gangrenas, eruptiones pituitæ, hulcera manantia, vtilissimum. Expedi ad lienem bibere, & cum melle menstruis hærentibus. Lieni crudi cum fico sicca triti ex aceto imponuntur. Radix quoque in aqua decocta, vrinas pellit. Medentur pecori cum chamæleonte herba decocti aqua in potum collata. Sanant & scabiem quadrupedum omnium, in amurca decocti, vel utroque liquore postea misto. Fumus crematorum culices necat. Irionem inter fruges sesamæ similem esse diximus, & à Græcis erysimon vocari: Galli velarum appellant. Est autem fruticosum, foliis erucae angustioribus paulò, semine nasturtij. Vtilissimum tuffientibus cum melle, & in thoracis purulentis excretionibus. Datur & regio morbo, & lumborum vitiis, pleuriticis, torminibus, cæliacis. Illinitur verò parotidum & carcinomatum malis. Testium ardoribus ex aqua, aliàs cum melle. Infantibus quoque vtilissimum. Item sedis vitiis & articulariis morbis, cum melle & fico. Contra venena etiam efficax potum. Medetur & suspiriosis: item fistulis, cum axungia veteri, ita ne intus addatur. Horminum semine (vt diximus) cumino simile est, cætero porro, dodrantali altitudine. Duorum generum alteri semen nigrius, & oblongum. Hoc ad Venerem stimulantam, & ad oculorum argema & albugines. Alteri candidius semen & rotundius. Vtroque tuso extrahuntur aculei ex corpore: per se illitum ex aqua, folia ex aceto imposita, panos per se, vel cum melle discutunt: item furunculos, priusquam capita faciant, omnesque acrimonias. Quin & ipsæ frugum pestes in aliquo sunt vsu. Infelix dictum est à Virgilio lolium. Hoc tamen molitum, ex aceto coctum, impositumque sanat impetigines, celerius, quò sæpius mutatum est. Medetur & podagris, aliisque doloribus ex oxymelite. Curatio hæc à cæteris differt. Aceti sextario vno dilui mellis vncias duas iustum est: ita temperatis sextariis tribus, decocta farina lolij sextariis duobus vsque ad crassitudinem, calidumque ipsum imponi dolentibus membris. Eadem farina extrahit ossa fracta. Miliaria appellatur herba, quæ necat milium. Hæc trita, & cornu

& cornu cum vino infusa, podagras iumentorum dicitur sanare. Bromos semen est spicam ferentis herbæ: nascitur inter vitia segetis auenæ genere: folio & stipula triticū imitatur. In cacuminibus dependentes, paruulas velut locustas habet. Semen vtile ad cataplasmata, atque hordeum & similia. Prodest tussientibus succus. Orobanthen appellauimus necantem eruum & legumina: alij cynomorion eam appellant, à similitudine canini genitalis: Cauliculus est sine foliis, pinguis, rubens. Estur & per se, in patinis cum tenera est decocta. Et leguminibus innascuntur bestiolæ venenatæ, quæ manus pungunt, & periculum vitæ afferunt, solifugarum generis. Aduersus has omnia eadem medentur, quæ contra araneos & phalangia demonstrantur. Et frugum quidem hæc sunt in vsu meo. Ex iisdem fiunt & potus, zythum in Ægypto, cælia & ceria in Hispania, ceruisia & plura genera in Gallia, aliisque prouinciis: quorum omnium spuma cutem fœminarum in facie nutrit. Nam quod ad potum ipsum attinet, præstat ad vini transire mentionem, atque à vite ordiri medicinas arborum.

C. PLINII SECUNDI NATURALIS HISTORIÆ

LIBER XXIII.

PROOEMIUM.

TRACTA cerealium in medendo quoque natura est, omniumque quæ ciborum aut florum odorumque gratia proueniunt supina tellure. Non cessit his Pomona, partésque medicas pendentibus quoque dedit, non contenta protegere, arborumque alere umbra quæ diximus, imò velut indignata plus auxiliij inesse his quæ longius à cælo abessent, quæque postea cœpissent. Primum enim homini cibum fuisse inde, & sic inductos cælum spectare, pascique & nunc ex se posse sine frugibus. Ergo hercule has in primis dedit vitibus, non contenta delicias etiam & odores atque vnguenta omphacio & cœnanthe ac massari (quæ suis locis diximus) nobiliter instruxisse: Plurimum, inquit, homini voluptatis ex me est. Ego succum vini, liquorem olei gigno. Ego palmas & poma, totque varietates: neque, vt tellus, omnia per labores, aranda tauris, terenda areis, deinde faxis, vt quando quantòve opere cibi fiant. At ex me parata omnia, nec curuo adoranda aratro, nec cura laboranda, sed sese porrigentia vltro: & si pigeat attingere, etiam cadentia. Certauit ipsa secum, plusque utilitatis causa genuit etiam, quam voluptatis. Folia vitium & pampini capitis dolores, inflammationesque corporum mitigant cum polenta. Folia per se ardores stomachi ex aqua frigida: cum farina verò hordei, articulares morbos. Pampini triti & impositi, tumorem omnem siccant. Succus eorum dysentericis infusus medetur. Lacryma vitium, quæ veluti gummi est, lepras & lichenas, & psoras nitro antè præparatas sanat. Eadem cum oleo sæpius pilis illitis, psilothri effectum habet, maximèque aqua, quam virides accensæ vites exudant: qua & verrucæ tolluntur. Pampini sanguinem excreantibus, & mulierum à conceptu defectioni diluti potu profunt. Cortex vitium & folia arida, vulnerum sanguinem sistunt, ipsumque vulnus conglutinant. Vitis albæ viridis tusæ succo & thure impetigines tolluntur. Cinis farmentorum vitiumque & vineorum in condylomatis & fedis vitii medetur ex aceto: item luxatis & ambustis, & lienis tumori, cum rosaceo & ruta & aceto. Item igni sacro ex vino citra oleum aspergitur